

تلخیص کامل کتاب:

آشنایی با علوم حدیث (علی نصیری)

نویسنده علی نصیری

چاپ: نشر مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

تلخیص کننده: سایت ناین دانلود

www.gdownload.ir

۴	فصل اول: بازشناخت کلیات علوم حدیث
۸	فصل دوم: آشنایی با تاریخ حدیث شیعه
۸	دوره ی اول: فراهم آمدن نخستین نگاه‌های حدیثی
۱۰	دوره ی دوم: شکل‌گیری میراث روایی شیعه در قالب اصول اربعه
۱۰	دوره سوم: دوره ی تدوین جوامع اولیه ی حدیثی شیعه
۱۰	کتب اصلی روایی شیعه (کتب اربعه):
۱۳	ادله اصولیون بر عدم صحت تمام روایات کتب اربعه:
۱۳	دوره چهارم: دوره تکمیل و تنظیم جوامع حدیثی شیعه
۱۶	دوره پنجم: دوره ی رکود دانش‌های حدیثی شیعه
۱۶	دوره ششم: دوره شکوفایی دانش‌های حدیثی (سده ۱۴ تا کنون)
۱۸	فصل سوم: آشنایی با تاریخ حدیث اهل سنت
۱۸	دوره‌های تاریخ حدیث اهل سنت:
۱۸	دوره اول: دوره ممانعت از تدوین حدیث (از دوره خلفا تا حکومت عمر بن عبد‌العزیز سال ۹۹ هجری)
۲۰	انگیزه ی ممانعت از کتابت حدیث از نگاه حدیث پژوهان شیعی:
۲۰	دوره ی دوم: تدوین جوامع روایی (مهمترین دوره حدیثی عامه)
۲۳	دوره سوم: دوره تکمیل و تنظیم جوامع روایی
۲۴	دوره ی چهارم: دوره ی ظهور و تکامل دانش‌های حدیثی
۲۵	دوره پنجم: عصر رکود دانش‌های حدیثی (سده ۱۰ تا ۱۴)
۲۵	دوره ششم: عصر شکوفایی دانش‌های حدیثی
۲۵	فصل چهارم: آشنایی با مصطلح الحدیث
۲۷	مبحث دوم: اصطلاحات حدیثی
۲۷	مبحث سوم: شرائط و طرق تحمل (=شرائط و شیوه‌های دریافت حدیث)
۲۹	مبحث چهارم: شرائط نقل و ژذیرش روایات
۲۹	فصل پنجم: آشنایی با رجال الحدیث
۳۰	مبحث دوم: توثیقات خاص
۳۰	مبحث سوم: توثیقات عام
۳۱	مبحث چهارم: آشنایی با منابع رجالی شیعه
۳۳	فصل ششم: آشنایی با مبانی فقه الحدیث
۳۳	مبانی فقه الحدیث

تعاریف و اصطلاحات حدیثی:

۱- حدیث: در لغت: هر چیز نو و تر و تازه/ به همین دلیل به شخص کم سن و سال «حدیث السن» و به نوجوان «شاب حدث» گفته می‌شود

کارکردهای لغوی واژه حدیث:

۱- گفتار: به خاطر صدور تدریجی، هر بند و بخش آن نسبت به گذشته از تری و تازگی برخوردار است. مثال: آیه سوره تحریم.

۲- خداداد: به خاطر صدور تدریجی و نو به نو شدن آن‌ها در مقایسه با رویدادهای پیشین است. مانند: آیه ۱ سوره غاشیه، آیه ۱۹ سوره سبأ

اختلاف در دامنه مفهومی واژه حدیث:

۱- ابن حجر: «آن چیزی که به پیامبر منسوب است»

۲- سیوطی: «فعل، قول و تقریر پیامبر (ص)، صحابیان و تابعان».

۳- مامقانی: «گزارش قول، فعل و تقریر معصوم»

۴- محقق قمی: «حکایت سخن، فعل و تقریر معصوم»

۵- محمد ابو زهو: «سخنان، رفتار، تقریر، صفات خلقی و خلقی، سیره، جنگ‌ها و برخی از اخبار پیامبر (ص) پیش از بعثت؛ هم چون تحنث ایشان در غار حراء...»

تفاوت‌های اساسی بین تعاریف واژه‌های حدیث:

الف: اهل سنت معمولاً تنها گفتار، کردار و تقریر پیامبر را حدیث می‌نامند و گاهی صحابه و تابعان هم به آن اضافه شده ولی شیعه به جای پیامبر از کلمه ی معصوم استفاده کرده که ائمه را هم در می‌گیرد.

ب: در برخی از تعاریف بر خود گفتار، رفتار و کردار معصوم حدیث اطلاق شده اما در برخی دیگر از تعاریف به حکایت و گزارش آن، حدیث اطلاق شده است.

تعریف حدیث از دیدگاه نگارنده:

«گفتار غیر قرآنی خداوند، معصومان (پیامبر (ص) و ائمه (ع) و فاطمه(س)) صحابه، تابعان و حکایت فعل و تقریر آنان»

نکات:

۱- میان گفتار، فعل و تقریر تفصیل قائل شده ایم. به این معنا که به خود گفتار حدیث اطلاق می‌شود، اما در مورد فعل و تقریر به حکایت آن، حدیث اطلاق می‌گردد

۲- دامنه حدیث، گفتار غیر قرآنی خداوند، یعنی حدیث قدسی را در بر می‌گیرد.

۳- به گفتار صحابه و تابعان اصطلاحاً حدیث اطلاق می‌گردد، زیرا چنان که در فصل اصطلاحات حدیثی خواهد آمد به حدیث صحابه موقوف و به حدیث تابعان حدیث مقطوع اطلاق می‌شود، هر چند حجیت حدیث آن مورد مناقشه است.

۲- سنت (=شیوه، روش):

یکی از پرکاربردترین اصطلاحات، در کنار حدیث، اصطلاح سنت است

سنت در اصطلاح فقها: چیزی که از پیامبر نقل شده، اما از باب فریضه نباشد؛ یعنی جزو مستحبات باشد.

در اصطلاح فقها: اعم از قول، فعل، تقریر و ویژگی‌های جسمی و صفات اخلاقی پیامبر پیش یا پس از بعثت دانسته اند.

تفاوت سنت و حدیث: حدیث ناظر به گفتار معصومین (ع) است، در حالی که سنت به شیوه، منش و رفتار آنان ناظر است و از آن جا که منش، گفتار را نیز در بر می‌گیرد، می‌توان سنت را اعم و فراگیرتر از حدیث دانست به همین خاطر در بر شمردن ادله‌ی استنباط، در کنار قرآن از سنت یاد می‌شود نه حدیث.

۳- روایت: لغتاً: نقل و حمل؛ همانطور که به انسان یا حیوانی که آب حمل می‌کند «راویه» می‌گویند

اصطلاحاً: مترادف حدیث است هر چند که در اصطلاح، روایت کاربرد کمتری دارد.

۴- خبر: لغتاً: چیزی که آن را گزارش کنند

اصطلاح منطقیون: گفتاری که ذاتاً مطابقت، یا عدم مطابقت با خارج را بر می‌تابد. در صورت مطابقت صادق و در صورت

مخالفت کاذب است

محدثان: اختلاف نظر محدثان:

الف: عموم محدثان: خبر مرادف حدیث

ب: خبر اعم از حدیث است. خبر: گفتار هر انسانی / حدیث: منحصر به گفتار پیامبر و اهل بیت

ج: تباین میان معنای اصطلاحی خبر و حدیث: حدیث اصطلاحی خبر اطلاق نمی‌شود. خبر به گزارش‌های

تاریخی اطلاق می‌شود و حدیث مختص گفتاری است که از معصومین، صحابه و تابعان نقل شده.

نتیجه: دیدگاه نخست صحیح تر است؛ زیرا در اصطلاح محدثان و کاربرد رایج روایات، حدیث به جای خبر و به عکس استعمال می‌شود و مقصود از مفهوم اصطلاحی چیزی جز استعمال رایج و متداول نیست.

۵- اثر: لغتاً: به جای مانده از هر چیز؛ مثال: ایه ۱۲ سوره یس

اصطلاحاً: مرادف حدیث است به همین جهت به محدث «اثری» نیز می‌گویند.

احادیثی که از صحابه یا تابعان نقل شده اثر می‌گویند، و در مقابل حدیث، تنه‌ها ناظر به گفتار پیامبر است.

برای تعریف اصطلاحی دوم اثر، دلیلی ارائه نشده

نتیجه: چهار اصطلاح حدیث، روایت، خبر و اثر مترادف هستند ولی کاربرد حدیق و روایت از خبر و اثر شایع تر است.

۶- حدیث قدسی: حدیثی که گفتار خداوند است که به عنوان معجزه و بدون هم آورد طلبی از زبان پیامبران حکایت شده است مانند

حدیث سلسله الذهب

تفاوت حدیث قدسی با (حدیث، اثر، روایت و خبر) حدیث قدسی ناظر به گفتار خداوند است

ولی این چهار اصطلاح ناظر به گفتار، کردار و تقریر معصوم است

تفاوت حدیث قدسی با قرآن قرآن از طرف خداوند ولی معنای حدیث قدسی از طرف خداوند و لفظش از طرف پیامبر است

حدیث قدسی در خواب یا به صورت الهام بر پیامبر نازل شده ولی آیات قرآن در بیداری و به صورت مستقیم

لفظ و معنای حدیث قدسی به خداوند منتسب است و چنین گفتاری به عنوان معجزه و با هدف تحدی ارائه

نشده ولی قرآن در کنار استناد لفظ و معنای آن به خداوند، به عنوان معجزه و با عنوان تحدی فرود آمده

شیخ حر عاملی مجموعه روایات قدسی را در کتابی به نام «الجواهر السنیه فی الاحادیث القدسیه» گردآورده است.

۷- حجیت سنت:

سنت در تفکر شیعه به معنای قول، فعل و تقریر پیامبر اکرم و امام‌های معصوم است.

ادله حجیت:

۱- **دلیل عقلی:** طبق مبانی فلسفی و کلامی خداوند بنا بر قاعده ی لطف و کامل شدن حجت بر مردم انسان‌های برگزیده ای را به عنوان

پیامبران برانگیخته است و از سوی دیگر لازم است این انسان‌ها که به عنوان پیامبر از هر لغزش و خطایی دور باشند و اینه تمام نمای حق و

منعکس کننده ی اراده ی الهی باشند زیرا تنها در این صورت مردم با راهنمایی آنان به صراط مستقیم هدایت می‌شوند درست به همین

دلیل است که متکلمان مسلمان بر عصمت پیامبران پای فشرده اند و فلسفه ی برانگیختن پیامبران عصمت آنان را ضروری می‌سازد و عصمت

به معنای انطباق کامل در اندیشه، رفتار و گفتار پیامبران با حق است.

مقصود از حجیت سنت آن است که اندیشه، رفتار و گفتار پیامبران به گونه ای باشد که سراسر انعکاس دهنده ی اراده ی خداوند بوده است

و به خاطر انتساب الهی پیروی از آن بر ما لازم است.

در این میان سنت پیامبر اکرم به خاطر شخصیت برگزیده و ممتاز آن حضرت در مقایسه با سایر پیامبران از ویژگی‌های منحصر به فردی

برخوردار است. زیرا پیامبر اکرم (ص) به خاطر رسیدن به قله ی تکامل بشری تجلی گر اسماء و صفات الهی بوده است.

۲- **دلایل نقلی:** قرآن، اجماع، سیره ی مسلمانان

الف) قرآن:

۱- **حجیت داوری پیامبر:** آیه ۲۱۳ بقره یکی از مسئولیت‌های پیامبر را داوری بین مردم می‌داند. آیه ۵۱ نور، قرآن مومنانی را می‌ستاید که

پیامبر را اطاعت کنند. آیه ۳۶ احزاب قرآن می‌فرماید بعد از داوری، حق اعتراض ندارند. و آیه ۶۵ نساء نشانه ایمان را داور قرار دادن پیامبر و

تسلیم محض او بودن می‌داند.

۲- **برابری اطاعت از پیامبر با اطاعت پیامبر:** ۸۰ نسا؛ ۵۹ نساء؛ ۳۶ احزاب؛ آیه حجرات

نکته: اطاعت پیامبر در این آیات مطلق بوده و مانند اطاعت الهی است.